

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 105/2021-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených Advokátskou kanceláriou Prachová & Partners, s. r. o., Pribinova 20, Bratislava, IČO 50 491 300, v mene ktorej koná advokátka a konateľka JUDr. RNDr. Silvia Prachová, proti postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 53/2019 a jeho uznesení z 29. júna 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 21. septembra 2020 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na právnu pomoc v konaní podľa čl. 47 ods. 2 ústavy, základného práva na rovnosť v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovatelia navrhujú napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie, priznať im finančné zadosťučinenie a náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva nasledujúci stav veci:

3. Sťažovatelia boli v právnom postavení žalovaných v spore o zaplatenie sumy 6 000 eur s príslušenstvom z titulu vrátenia depozitnej platby vyplývajúcej z nájomnej zmluvy, v ktorej sťažovatelia vystupovali v pozícii prenajímateľov. Okresný súd Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) rozhodol vo veci rozsudkom č. k. 7 C 239/2015 z 11. apríla 2018 tak, že sťažovateľov zaviazal spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobkyni sumu 4 924,44 eur s príslušenstvom. Proti rozsudku súdu prvej inštancie podali sťažovatelia odvolanie,

o ktorom rozhodol Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 5 Co 169/2018 z 25. septembra 2018 tak, že napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil a žalobkyni priznal náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. Proti rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia dovolanie, o ktorom Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) rozhodol napadnutým uznesením tak, že dovolanie odmietol a žalobkyni priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Proti napadnutému uzneseniu o odmietnutí dovolania a postupu dovolacieho súdu v označenom konaní podali sťažovatelia túto ústavnú sťažnosť.

5. Sťažovatelia sa v ústavnej sťažnosti zamerali na opis iných nesúvisiacich súdnych konaní, na ktoré by podľa ich názoru mal ústavný súd prihliadať ako na okolnosti hodné osobitného zreteľa. Sťažovatelia uviedli, že ich súčasný stav si nezapríčinili sami, ale je dôsledkom opakovaného nesprávneho postupu štátnych orgánov a zneužitím tohto stavu, v dôsledku ktorého bol obmedzený ich prístup k legálnemu majetku a možnosť jeho využitia v aktuálnych konaniach. Za dôvod hodný osobitného zreteľa možno považovať ich nepriaznivú sociálnu situáciu. Vzhľadom na skutočnosť, že vlastní nehnuteľnosť, však nemajú v súdnom konaní nárok na oslobodenie od súdnych poplatkov ani nespĺňajú podmienky pre poskytnutie bezplatnej právnej pomoci.

6. Sťažovatelia tvrdia, že postupom najvyššieho súdu došlo k porušeniu ich práva na súdnu ochranu, právnu pomoc a rovnosť v konaniach, ktoré predchádzali vydaniu napadnutého uznesenia najvyššieho súdu. Sťažovatelia si nemohli dovoliť pre už spomínané okolnosti hodné osobitného zreteľa právne zastúpenie počas konania pred súdom prvej inštancie, čo namietali počas konania prvoinštančného, odvolacieho i dovolacieho. Táto skutočnosť mala za následok znemožnenie uskutočňovania procesných práv sťažovateľov v takej miere, že došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý proces, čím sa rozumie taký procesne nesprávny postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení sporovej strany, ktoré jej poskytuje Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“), a to vrátane kvalitného a kvalifikovaného právneho zastúpenia. Žalobkyňa bola, naopak, v konaní zastúpená zvučnými advokátskymi kancelármi. V súdnom konaní tak boli procesné práva sťažovateľov zmarené, súdy ich nahradili šikanovaním súdnymi poplatkami a prílišným formalizmom napriek tomu, že štátne orgány v predchádzajúcom období opakovane porušili základné práva sťažovateľov.

7. Spôsobom vedenia konania na súde prvej inštancie bola podľa sťažovateľov porušená „rovnosť zbraní v konaní“ a boli v konaní znevýhodnení takým spôsobom, že to malo dopad na výsledok sporu. Svoje dôvody uplatnili sťažovatelia v odvolaní, ako aj v dovolaní, ale konajúce súdy sa s nimi nevysporiadali, zvolili formálny postup, keď zopakovali selektívnu argumentáciu okresného súdu. Sťažovatelia informovali najvyšší súd o prebiehajúcej exekúcii na ich majetok a žiadali odloženie vykonateľnosti právoplatných rozhodnutí. Najvyšší súd napriek tomu nekonal a umožnil pokračovanie a ukončenie exekúcie, ktorá bola vedená v rozpore so zákonom.

8. Odmietnutie postavenia, v ktorom sa počas konania nachádzali sťažovatelia nie vlastnou vinou a ktoré bolo ešte znásobené konaním žalobkyne (poškodením nehnuteľnosti prenájmanej

od sťažovateľov), marením nimi predložených dôkazov a návrhov na dokazovanie v rámci súdneho konania, spôsobilu v ich prípade zásah do označených práv. Žalobkyňa, ako aj všeobecné súdy konali v rozpore s dobrými mravmi.

9. Skúmajúc predmetnú vec z hľadiska relevantných kritérií (a) zložitosti veci, (b) správania účastníkov konania, (c) postupu súdu v konaní a (d) významu konania pre sťažovateľov, títo uviedli:

a) Zložitosť veci: Sťažovatelia nepovažujú dotknuté súdne konanie za právne ani skutkovo zložité. Meritum predmetnej veci tvorí súčasť bežnej agendy súdov. V danom prípade nejde o mimoriadne faktickú zložitosť veci. Takéto konanie nie je ničím neobvyklým v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov.

b) Správanie účastníkov súdneho konania: Správanie sťažovateľov v predmetnom konaní záviselo od ich aktuálnych schopností a finančných možností. Sťažovatelia sa na súde prvej inštancie zastupovali sami, pretože nemali finančné prostriedky na advokáta.

c) Postup súdu v konaní: Rozhodovanie o dovolaní sťažovateľov trvalo neúmerne dlho. Najvyšší súd sa sústredil najmä na formálnu stránku dovolania, viediac, že dôkazy, z ktorých vychádzali súdy nižšej inštancie, sú z vecného hľadiska neudržateľné. Najvyšší súd odmietol dovolanie sťažovateľov z formálnych dôvodov.

d) Význam konania pre sťažovateľov je mimoriadny, pretože konaním žalobkyne sa dostali do nezávideniahodnej životnej situácie.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. V petite ústavnej sťažnosti sťažovatelia namietajú porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 a 3 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v napadnutom konaní najvyššieho súdu. V rámci argumentácie sťažovatelia namietajú procesný postup najvyššieho súdu a jeho uznesenie z 29. júna 2020, ktoré považujú za riadne neodôvodnené.

11. Ústavný súd v prvom rade konštatuje, že napriek právnomu zastúpeniu sťažovateľov návrh na rozhodnutie (petit) ústavnej sťažnosti nie je jasný (jednoznačný) a že existuje čiastočný rozpor medzi odôvodnením ústavnej sťažnosti a jej petitom. Argumentácia sťažovateľov uvedená v bode II odôvodnenia ústavnej sťažnosti, v ktorej poukazujú na relevantné kritériá pre skúmanie ústavnej sťažnosti (zložitosť veci, správanie účastníkov, postup súdu, význam konania pre účastníka), jednoznačne vychádza z kritérií aplikovaných ústavným súdom pri rozhodovaní o namietaných prietáhoch v konaniach orgánov verejnej moci, ktoré sťažovatelia nenamietajú. Vychádzajúc z celkového obsahu ústavnej sťažnosti, ako aj z predložených príloh, však možno uzavrieť, že sťažovatelia sa domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu a podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právnu pomoc v konaní podľa čl. 47 ods. 2 ústavy, základného práva na rovnosť v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým konaním a uznesením najvyššieho súdu.

III.1. K namietanému porušeniu práva na spravodlivý proces a súdnu ochranu:

12. Ústavný súd aj s poukazom na svoju stabilizovanú judikatúru zdôrazňuje, že otázka posúdenia, či sú/nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí (v zásade) do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu. Otázka posúdenia prípustnosti dovolania je v zásade otázkou zákonnosti a jej riešenie samo osebe nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľa (napr. II. ÚS 324/2010, II. ÚS 471/2017). Výnimkou je len situácia ústavnej neudržateľnosti rozhodnutia najvyššieho súdu.

13. Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1 ústavy) vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd (mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 593/2017). Pri uplatňovaní právomoci podľa čl. 124 ústavy ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav veci a aké skutkové zistenia a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (II. ÚS 21/96, III. ÚS 151/05).

14. Úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01, z novších napr. II. ÚS 206/2015, I. ÚS 41/2019). Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam.

15. Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľov proti rozsudku krajského súdu z 25. septembra 2018 odmietol ako neprípustné v zmysle § 447 písm. c) CSP po zistení, že obsah spisu v právnej veci sťažovateľov nedáva žiadny podklad pre uplatnenie stanoviska občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu R 2/2016, nejde o prípad nedostatočného odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorý sa v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením rozhodnutia súdu prvej inštancie, ktoré v zmysle uplatnených odvolacích námietok sťažovateľov doplnil. Krajský súd vychádzal z dokazovania vykonaného okresným súdom a ním riadne zisteného skutkového stavu, citoval ustanovenia, ktoré aplikoval a z ktorých vyvodil svoje právne závery. Za dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f) CSP nebolo možné podľa najvyššieho súdu považovať ani tvrdenie sťažovateľov, že v konaní neboli vykonané všetky nimi navrhované dôkazy, resp. niektoré dôkazy boli nesprávne vyhodnotené.

16. Z napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, že najvyšší súd sa mimoriadnym opravným prostriedkom sťažovateľov zaoberal so zreteľom na uplatnený dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP, pričom dospel k záveru, že dovolanie z týchto dôvodov nie je procesne prípustné. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu preto (na rozdiel od názoru sťažovateľov) nemožno považovať

za svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené, resp. za také, ktoré by popieralo zmysel práva na spravodlivý súdny proces, i keď jeho odôvodnenie má viac všeobecný charakter. To sa netýka samotného vymedzenia dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, ktorý podľa najvyššieho súdu nemôže spočívať v nedostatkoch odôvodnenia dovolaním napadnutého rozhodnutia (taký názor je už aktuálnou judikatúrou ústavného súdu prekonaný, napríklad IV. ÚS 314/2020). Avšak bez ohľadu na spôsob rozhodnutia o dovolaní (jeho odmietnutím pre neprípustnosť) najvyšší súd vykonal vecný prieskum odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu zameraný na jeho kvalitu, resp. eventuálny výskyt arbitrárnosti (predchádzajúci bod tohto odôvodnenia), čo je pre ústavný súd podstatné. Už uvedený pomerne všeobecný charakter záverov najvyššieho súdu je odrazom dovolacej argumentácie sťažovateľov.

17. Relevantná právna argumentácia vo vzťahu k porušeniu označených práv v ústavnej sťažnosti absentuje, je nedostatočná a postavená výlučne na deklarácii ich nespokojnosti s aktuálnym skutkovým stavom a rozhodnutiami všeobecných súdov, a preto ústavný súd posúdil celkový postup a rozhodnutie najvyššieho súdu ako ústavne udržateľné, a preto neumožňuje záver o porušení základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Je potrebné zdôrazniť, že ústavný súd nepreskúmava skutkové a právne závery súdov do dôsledkov ich absolútnej správnosti, ale podľa parametrov ústavnej udržateľnosti, a to z hľadiska základného práva, ktorého porušenie je namietané. Nie je teda úlohou ústavného súdu, aby v prípade takej (ústavnej) udržateľnosti komplexne nahrádzal rozhodovanie všeobecného súdu. Vzhľadom na uvedené ústavný súd v dotknutej veci odmietol ústavnú sťažnosť v časti namietajúcej porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K namietanému porušeniu práva na rovnosť strán a právnu pomoc v konaní:

18. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti namietajú aj porušenie základného práva na právnu pomoc v konaní podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a základného práva na rovnosť v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy. Sťažovatelia ale neuviedli relevantné odôvodnenie viažuce sa konkrétne na porušenie týchto článkov ústavy s výnimkou tvrdenia, že si vzhľadom na svoju sociálnu situáciu nemohli zabezpečiť právnu pomoc prostredníctvom renomovanej advokátskej kancelárie ako žalobkyňa, čím boli znevýhodnení pri uplatňovaní svojich procesných práv do tej miery, že výsledok sporu bol pre nich negatívny.

19. Ústavný súd konštatuje, že každý advokát je povinný pri výkone advokácie postupovať s odbornou starostlivosťou, ktorou sa rozumie, že koná čestne, svedomito, primeraným spôsobom a dôsledne využíva všetky právne prostriedky a uplatňuje v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia považuje za prospešné. Pritom dbá na účelnosť a hospodárnosť poskytovaných právnych služieb. Pokiaľ klient pochybuje o úrovni poskytovaných právnych služieb, je jeho právom advokáta zmeniť, prípadne napísať sťažnosť adresovanú Slovenskej advokátskej komore o porušení zákona postupom advokáta, čo sťažovatelia neučinili, resp. uvedené v ústavnej sťažnosti ani netvrdia.

20. Ústavný súd konštatuje, že čl. 47 ods. 2 ústavy sa týka práva na právnu pomoc v konaní pred súdmi, pričom z príloh pripojených k ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia boli v priebehu odvolacieho i dovolacieho konania riadne zastúpení advokátom, ktorého si sami zvolili, preto v predmetnom prípade absentuje relevantná možnosť porušenia tohto základného práva sťažovateľov.

21. Pokiaľ ide o označené právo na rovnosť v konaní v danej súvislosti, ústavný súd v namietanom uznesení nezistil taký výklad zákonných predpisov rozhodných pre vec samotnú, ktoré by mohli vyvolať účinky nezlučiteľné s týmto právom. Zásada rovnosti strán v civilnom procese sa prejavuje vytváraním rovnakých procesných podmienok a procesného postavenia subjektov, o ktorých právach a povinnostiach rozhoduje súd. Najvyšší súd svojím postupom neuprel sťažovateľom žiadne právo a nijako ich neznevýhodnil. To, že rozhodol v ich neprospech ako jednej z procesných strán, nemôže byť zásahom do rovnosti v konaní, ale ide o prirodzený výsledok sporového konania. Nedostatočnú kvalifikovanosť zvoleného právneho zástupcu v súdnom konaní, ktorý podľa názoru sťažovateľov neposkytoval svoje služby podľa ich očakávania, si nemožno zamieňať s porušením základného práva na rovnosť v konaní, a preto nemohlo byť ani úlohou najvyššieho súdu, aby kvalitu poskytovaných právnych služieb v konaní akýmkoľvek spôsobom posudzoval či porovnával.

22. Ústavný súd preto uzatvára, že v danom prípade niet žiadnej spojitosti medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a namietaným porušením základného práva sťažovateľov na právnu pomoc v konaní pred súdmi a rovnosť v konaní, preto ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. marca 2021

Libor Duľa
predseda senátu